

Verdeling geld voor gemeenten kan veel eenvoudiger

Het geld voor de gemeenten wordt verdeeld via een complex systeem dat uniek is in de wereld. Vrijwel hetzelfde resultaat kan worden bereikt met een veel eenvoudiger stelsel.

Het gemeentefonds is in omvang de vierde post op de rijksbegroting. De algemene uitkering uit dit fonds is de belangrijkste financieringsbron van gemeenten. De uitkering aan een bepaalde gemeente hangt af van de mate waarin die gemeente zelf belasting kan heffen, en van allerlei lokale kostenfactoren (Allers, 2010a). Het verdeelstelsel is geleidelijk uitgegroeid tot een complex geheel van circa zestig verdeelmaatstaven dat uniek is in de wereld.

Onlangs bracht de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) een advies uit dat pleit voor een eenvoudiger verdeelstelsel (Rfv, 2010). Als we ervan uitgaan dat het bestaande stelsel perfect verdeelt, zou vereenvoudiging echter tot een verdeling leiden die minder goed rekening houdt met verschillen tussen gemeenten. Maar de prijs van meer eenvoud blijkt erg mee te vallen.

Een eenvoudige rekenexercitie laat zien dat de bestaande verdeling goed kan worden benaderd met een veel kleiner aantal verdeelmaatstaven (Allers, 2010b). Dat is niet verwonderlijk, omdat sommige verdeelmaatstaven een zeer klein aandeel in de verdeling hebben. Tien maatstaven verdelen elk minder dan een promille van het totaalbedrag. Ook hangen bestaande verdeelmaatstaven sterk samen, zodat de meerwaarde van afzonderlijke maatstaven voor de verdeling vaak beperkt is. Zo worden tegelijkertijd het aantal bijstandsontvangers, het aantal uitkeringsontvangers en het aantal huishoudens met een laag inkomen meegenomen.

De prijs van de eenvoud

Met behulp van regressieanalyse is de bestaande verdeling zo goed mogelijk nagebootst met een steeds kleiner aantal verdeelmaatstaven. Afgezien van de maatstaven die samenhangen met de belastingcapaciteit, en van de vaste bedragen voor specifieke gemeenten, kent het verdeelsysteem nu 47 maatstaven. Figuur 1 laat voor elke mogelijke beperking van dat aantal zien hoe groot de daaraan verbonden herverdeeleffecten zijn. Uitgaande van de veronderstelling dat de bestaande verdeling perfect is, mogen die laatste niet te groot zijn. Op de horizontale as staat het aantal verdeelmaatstaven dat elke gemeente naast het vaste bedrag ontvangt. De herverdeeleffecten staan op de verticale assen. Op de linkerass

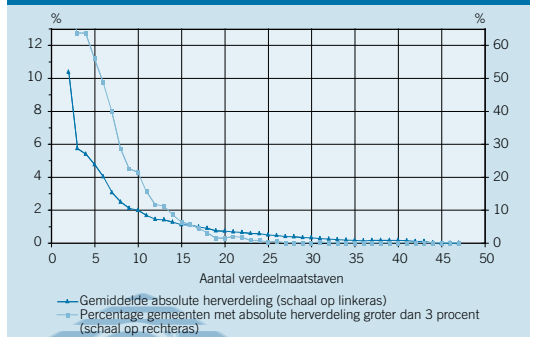
de gemiddelde herverdeling als procentuele verandering van de uitkering. Op de rechterass het percentage van de gemeenten waarbij de herverdeling groter is dan drie procent. In het extreme geval waarbij nog maar één verdeelmaatstaf zou worden gebruikt, te weten het aantal woonruimten, is de gemiddelde afwijking van de bestaande uitkering 10,4 procent. De herverdeeleffecten nemen snel af naarmate het aantal maatstaven wordt uitgebreid. Deze afname wordt wel steeds kleiner. De gemiddelde herverdeling bedraagt bij vijftien maatstaven 1,1 procent, en bij twintig maatstaven 0,7 procent. Daarbij heeft slechts 1,4 procent van de gemeenten een herverdeeleffect dat de drie procent overstijgt. Het grootste herverdeeleffect bedraagt daarbij zes procent. Door niet alleen het aantal maatstaven te verminderen, maar ook sommige maatstaven zelf aan te passen of te combineren, kunnen de herverdeeleffecten zelfs nog kleiner worden (Allers, 2010b).

Conclusie

Het verdeelstelsel wordt op dit moment opnieuw geijkt. Dit is dus het juiste moment voor een herbezinning op de afweging tussen verdelende rechtvaardigheid en eenvoud. Figuur 1 maakt dit mogelijk. De meerwaarde van een extra maatstaf is vanaf een totaal van pakweg twintig maatstaven duidelijk beperkt. De Rfv pleit in zijn advies daarom voor halvering van het aantal verdeelmaatstaven.

Figuur 1

Herverdeeleffecten als functie van het aantal verdeelmaatstaven (in procenten).

LITERATUUR

- Allers, M.A. (2010a) Gemeentefonds vereent minder dan gedacht. *ESB*, 95(4599), 744-745.
- Allers, M.A. (2010b) Mogelijkheden tot vereenvoudiging van de verdeling van het gemeentefonds. In: Rfv (2010) *Cahier Vereenvoudiging van de verdeling algemene uitkering gemeentefonds*. Den Haag: Rfv, 27-38.
- Raad voor de financiële verhoudingen (2010) *Vereenvoudiging verdeling algemene uitkering gemeentefonds*. Den Haag: Rfv.

MAARTEN A. ALLERS
Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Raad voor de financiële verhoudingen

GERBER VAN NIJENDAAL
Plaatsvervangend secretaris van de Raad voor de financiële verhoudingen